

УДК 005.4:658.1
DOI: 10.60022/2(6)-34S

Алькема Віктор Григорович

доктор економічних наук, професор
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Україна
Alkema Victor
Doctor of Science in Economics, Professor
KROK University, Ukraine
ORCID: 0000-0001-5997-7076

Пилипенко Ольга Олегівна

кандидат економічних наук, доцент
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, Україна
Pylipenko Olga
PhD in Economics, Associate Professor
V. I. Vernadsky Taurida National University, Ukraine
ORCID: 0000-0003-3997-9108

Очередько Сергій Володимирович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Україна
Ocheredko Serhii
PhD Student,
KROK University, Ukraine
ORCID: 0009-0004-5379-8164

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ КРЕДИТУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Доступне кредитування для бізнесу є одним з ключових інструментів залучення фінансових ресурсів, ефективне використання яких забезпечує фінансову стійкість підприємств та їх економічне зростання. Управління процесом кредитування, зокрема банківським, за умов економічної нестабільності та воєнного стану є важливим чинником підвищення рівня фінансової стійкості підприємств, що забезпечує зростання продуктивності, розширює ринкові можливості, дозволяє диверсифікувати напрямки діяльності виробничо-торгівельних підприємств.*

Метою статті є аналіз державних програм кредитування та оцінка їх впливу на управління процесом кредитування в системі забезпечення фінансової стійкості виробничо-торгівельних підприємств.

У роботі застосовано методи системного аналізу, порівняння, класифікації, коефіцієнтного аналізу, статистичного узагальнення та графічного відображення.

Результати показують, що державні програми підтримки бізнесу, зокрема програма «Доступні кредити 5-7-9%», є одними з найдоступніших джерел залучення коштів під час військової агресії. Посадання банківських кредитів, державних програм кредитування та внутрішніх інвестицій є важливою передумовою для забезпечення фінансової стійкості підприємств і розширення масштабів бізнесу. Визначено основні переешкоди в залученні кредитів підприємствами, зокрема високі відсоткові ставки, жорсткі та надмірно обмежені вимоги до застави, бюрократичні перепони в оформленні кредитів та їх недоступність для новоствореного бізнесу. Пропонуються напрями вдосконалення залучення кредитних ресурсів підприємствами та підвищення ефективності кредитної політики держави, що сприятиме фінансовій стійкості бізнесу.

Перспективи подальших досліджень тематики управління процесом кредитування виробничо-торгівельних підприємств в системі забезпечення їх фінансової стійкості охоплюють кілька важливих напрямів: моделювання сценаріїв залучення кредитних коштів з різних джерел та оцінка ризиків кредитування з врахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на систему, що аналізується в умовах економічної нестабільності.

Ключові слова: кредитування, управління, державні програми, регулятивні обмеження, кредитні ресурси, фінансова стійкість, ризики, виробничо-торгівельні підприємства.

MANAGEMENT OF THE CREDIT PROCESS IN THE SYSTEM OF ENSURING THE FINANCIAL STABILITY OF PRODUCTION AND TRADE ENTERPRISES

Abstract. *Affordable lending for businesses is one of the key tools for attracting financial resources, the effective use of which ensures the financial stability of enterprises and their economic growth. Management of the lending process, in particular banking, under conditions of economic instability and martial law is an important factor in increasing the level of financial stability of enterprises, which ensures productivity growth, expands market opportunities, and allows diversifying the areas of activity of production and trading enterprises.*

The purpose of the article is to analyze state lending programs and assess their impact on the management of the lending process in the system of ensuring the financial stability of production and trading enterprises.

The work uses methods of system analysis, comparison, classification, coefficient analysis, statistical generalization, and graphical display.

The results show that state business support programs, in particular the program “Affordable Loans 5-7-9%”, are one of the most accessible sources of raising funds during military aggression. The combination of bank loans, state lending programs and domestic investments is an important prerequisite for ensuring the financial stability of enterprises and expanding the scale of business. The main obstacles to attracting loans by enterprises are identified, in particular high interest rates, strict and excessively limited collateral requirements, bureaucratic obstacles in issuing loans and their inaccessibility for newly created businesses. Directions are proposed for improving the attraction of credit resources by enterprises and increasing the efficiency of the state’s credit policy, which will contribute to the financial stability of businesses.

Prospects for further research into the topic of managing the lending process of production and trading enterprises in the system of ensuring their financial stability cover several important areas: modeling scenarios for attracting credit funds from various sources and assessing lending risks taking into account external and internal factors influencing the system being analyzed in conditions of economic instability.

Keywords: *lending, management, government programs, regulatory restrictions, credit resources, financial stability, risks, production and trading enterprises.*

Постановка проблеми. Раціональне управління процесом кредитування суб’єктами господарювання, зокрема банківським, є запорукою їх економічного зростання та масштабування бізнесу. Це, безперечно, має безпосередній вплив на макроекономічні показники країни, темпи економічного розвитку та рівень забезпечення населення соціальними благами. Нині, в умовах економічної нестабільності, інфляційних процесів, дефіциту бюджету та зовнішніх ризиків, зокрема воєнної агресії, доступ бізнесу до кредитних ресурсів виступає ключовим чинником забезпечення безперервності та стабільності виробничо-господарської діяльності підприємств. Однак, процес залучення кредитних коштів в Україні залишається досить проблематичним порівняно з європейськими країнами, що зумовлено високими відсотковими ставками, бюрократичними процедурами ухвалення фінансових рішень та обмеженим доступом до кредитів для нових підприємств. Це значно обмежує можливості залучення бізнесом необхідних фінансових ресурсів. Для подолання цих бар’єрів держава пропонує низку програм фінансової підтримки, зокрема грантові та програму «Доступні кредити 5-7-9%». Їх впровадження частково покращило ситуацію, однак обсяги фінансування й масштаб охоплення наразі не у повній мірі задовольняють потреби підприємців, що стримує темпи їх економічного зростання та знижує конкурентоспроможність, особливо на зовнішніх ринках. Це зумовлює необхідність подальшої модернізації існуючих програм кредитування і створення нових ефективних інструментів фінансової підтримки бізнесу, здатних забезпечити розвиток підприємництва та національної економіки загалом. Тому проблема управління процесом кредитування підприємств є актуальною в системі забезпечення їх фінансової стійкості та потребує наукового обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей залучення та управління кредитними ресурсами, а також їх ролі у забезпеченні фінансової стійкості підприємств привертає увагу багатьох науковців. Зокрема, у своїх працях Ковтун Т.Ю. [1] досліджує роль фінансової підтримки бізнесу в умовах воєнного стану, визначає масштаби державної програми «Доступні кредити 5-7-9%».

Інші вчені, зокрема Костенко Ю., Короленко О. та Гузь М. [2] вивчають особливості аналізу фінансової стійкості та трактування його результатів для підприємств, які працюють в умовах воєнного

стану. Вони визначають основні фактори, які забезпечують фінансову стійкість, а також показують динаміку процесу, як вони можуть змінюватись у залежності від дій підприємства.

Дослідженню питань фінансового забезпечення підприємств в системі антикризового управління за допомогою методів когнітивного моделювання присвячені наукові роботи Румика І. та Пилипенко О. [3]. Автори пропонують використовувати сучасні методи управління підприємствами у кризових умовах здійснення діяльності, які базуються на методах когнітивного моделювання. На їх думку, такі підходи дозволяють дослідити можливі сценарії виникнення кризових ситуацій на підприємствах і визначити шляхи їх подолання.

Кузьмінський В., Плетенецька С. та Ходаковська В. [4] розглядають питання функціонування банківської системи України в сучасних умовах. На їх думку, вона відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку та фінансової стабільності як держави, так і підприємств.

У дослідженнях Андрос С.В. [5] проаналізована українська практика банківського кредитування сільськогосподарських підприємств для забезпечення їх фінансової стійкості, встановлено проблеми кредитування аграрного сектору. На основі проведеної оцінки впливу кредитування на розвиток бізнесу дослідницею запропоновано пріоритетні напрямки розширення взаємодії банків та аграрного бізнесу з метою забезпечення його фінансової стійкості.

Остапець О. [6] аналізує державне регулювання банківського кредитування в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Автором розглянуто складність регуляторної політики, яка балансує між стимулюванням кредитування та контролем ризиків. Ґрунтовно проаналізовано інструменти державної підтримки, зокрема державні гарантії, механізм компенсації відсоткових ставок, рефінансування та спеціальні програми для малого та середнього бізнесу. На основі досліджень визначено вплив макроекономічних факторів, таких як інфляція та облікова ставка на формування кредитної активності підприємств.

Незважаючи на значну кількість досліджень щодо ролі кредитування в забезпеченні фінансової стійкості суб'єктів господарювання, ця проблематика в значній мірі не розкрита саме для виробничо-торгівельних підприємств і потребує подальшого аналізу та дослідження у розрізі сучасних економічних викликів в Україні, що обумовлює актуальність і важливість даної тематики.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз державних програм кредитування та оцінка їх впливу на управління процесом кредитування в системі забезпечення фінансової стійкості виробничо-торгівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Кредитування, зокрема банківське, є одним із елементів фінансової системи країни, що забезпечує фінансову стійкість суб'єктів господарської діяльності та підтримує розвиток підприємницької діяльності в країні. Роль та значення ефективного залучення кредитів та управління процесом кредитування під час воєнного стану суттєво зростає, оскільки дозволяють зберегти бізнесу платоспроможність, поповнити оборотні активи, відновити або удосконалити виробничі процеси. Економічний зміст кредитування полягає в тимчасовому наданні фінансових ресурсів на платній основі.

Разом з тим, сутність фінансової стійкості підприємства полягає в його здатності підтримувати безперервність бізнес процесів – це виконання фінансових зобов'язань у встановлений термін, забезпечення позитивного рівня ліквідності та збереження збалансованості капіталу через ефективне управління власними і залученими коштами.

Підґрунтям для забезпечення фінансової стійкості виробничо-торгівельних підприємств є декілька ключових чинників: наявність обігових коштів для закупівлі сировини з метою формування товарних запасів; можливість оновлювати і утримувати в належному (робочому) стані основні засоби, такі як виробниче обладнання, приміщення, транспорт; здатність витримувати об'єктивний процес надання відтермінування платежів перед контрагентами та виконувати свої зобов'язання перед постачальниками.

Слід зазначити, що не завжди виробничо-торгівельне підприємство має можливість забезпечити виконання цих умов лише за рахунок власних коштів. У такому випадку важливо мати ефективні механізми додаткового залучення зовнішнього фінансування, де одним із основних джерел є кредит. Кредитування обігових коштів дозволяє підприємству зменшити ризики фінансових розривів між моментом закупівлі сировини та отриманням виручки за відвантажену готову продукцію. Інвестиційні кредити дозволяють прискорити оновлення або модернізацію основних засобів, не чекаючи накопичення прибутку. Залучення кредитних коштів дозволяє також диверсифікувати діяльність підприємства шляхом відкриття нових напрямків діяльності або розширення асортименту продукції. Ефективне

управління кредитними ресурсами дозволяє виробничо-торгівельному підприємству забезпечити конкурентоспроможність та фінансову стійкість серед аналогічних підприємств.

Отже, основним видом кредитування наразі є банківські кредити, які можна поділити на три основні види: короткострокові кредити надаються терміном до одного року і призначені для тимчасового покриття дефіциту обігових коштів; середньострокові надаються терміном до трьох років і зазвичай використовуються для придбання, оновлення або модернізації виробничого обладнання та основних засобів; довгострокові кредити надаються терміном від трьох років і спрямовуються на реалізацію інвестиційних проєктів, будівництво чи розширення підприємства [7].

Ефективне управління кредитними коштами залежить від багатьох чинників. Один із ключових є відсоткова ставка, яка визначає вартість користування позиковими коштами [8]. Вартість кредитних коштів формує облікова ставка НБУ, що є основним інструментом грошово-кредитної політики держави і визначає базову вартість грошей в економіці [9].

Облікова ставка залежить від багатьох чинників. Насамперед, це фінансова ситуація в країні, політичні та зовнішні чинники. В Україні протягом останніх років спостерігається висока облікова ставка, що пов'язано зі стримуванням інфляційних процесів та підтримкою курсової стабільності в умовах воєнного стану. Військові дії і економічна нестабільність стали ключовим чинником для утримання НБУ облікової ставки на високому рівні. Це вимушений крок регулятора утримувати жорстку монетарну політику, що забезпечує відносно стабільний фінансовий стан держави в умовах воєнного стану, але обмежує банківські ресурси для бізнесу роблячи банківські кредити занадто дорогими. Для прикладу, в Польщі облікова ставка становить 5%, у Німеччині – 2,27%, у Чеській Республіці – 3,5% [10-12].

Обмеження доступних банківських ресурсів безпосередньо впливає на бізнес, знижуючи його фінансову стійкість, інвестиційну активність, так як підприємства змушені скасовувати або відкладати проєкти до стабілізації ситуації. Як наслідок, це має серйозний вплив на конкурентоспроможність, особливо на зовнішніх ринках, де низькі облікові ставки центральних банків інших країн роблять банківське кредитування значно доступнішим, що прямо впливає на собівартість продукції.

В умовах воєнного стану державі важливо створити умови для ведення стабільної ділової активності в країні. З цією метою уряд реалізує низку програм, спрямованих на забезпечення підприємств доступним фінансуванням. Серед найдієвіших механізмів можна виділити державні гранти та програму «Доступні кредити 5-7-9%», які сприяють розвитку малого та середнього бізнесу, створенню та модернізації переробної галузі.

Грант – це безповоротна фінансова допомога з цільовим призначенням, яка спрямована на підтримку або створення певного проєкту. За своєю сутністю гранти не можна відносити до різновиду банківського кредиту. Але державні грантові програми України мають свою відмінність від загальноприйнятого розуміння грантової підтримки. Особливість полягає в тому, що підприємство-отримувач державного гранту зобов'язується повернути фінансову допомогу від держави протягом певного періоду часу у вигляді сплати податків за створені робочі місця, а саме: ЄСВ, ПДФО та військовий збір. У разі неповернення у повному обсязі суми гранту – суб'єкт господарської діяльності зобов'язаний повернути різницю між сумою допомоги та сумою сплачених податків [13].

Від запуску проєкту грантового фінансування в липні 2022 р. по березень 2025 р. було видано 24804 грантів на загальну суму 12 млрд грн. За цей період отримувачами грантів було створено близько 65000 робочих місць та сплачено до бюджету України 65 млрд грн податків [14]. До фінансування вдалося залучити досить широкий спектр суб'єктів підприємницької діяльності, в тому числі виробничі підприємства (рис. 1).

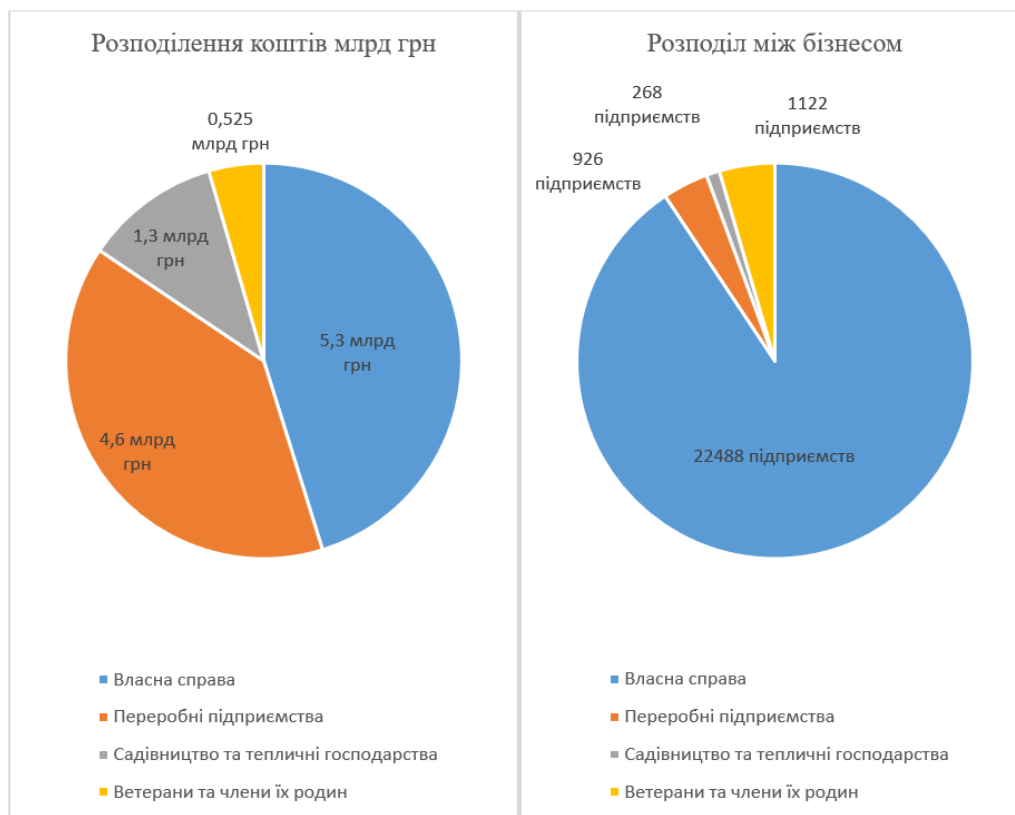

Рис. 1. Розподіл грантових коштів за період 2022-2025 рр.
Джерело: побудовано авторами на основі [14]

Таким чином, державні гранти можна віднести до фінансового інструменту із зобов'язаннями бізнесу його повернути. Але слід відзначити перевагу грантової підтримки, що полягає у фінансуванні, яке здійснюється на безоплатній основі, тобто без необхідності сплати відсотків за користування коштами. Тому державні гранти є ефективним фінансовим інструментом, який стимулює підприємницьку активність, створює нові робочі місця, забезпечує розвиток виробничого сектору країни.

Ще одна можливість для бізнесу – це державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», що розпочала діяти до повномасштабного вторгнення в лютому 2020 р. Основна мета програми визначена як стимулювання розвитку підприємницької діяльності за рахунок доступних кредитів, особливо малого та середнього бізнесу, збільшення його частки у ВВП країни, створення нових робочих місць, мотивування до повернення трудових мігрантів, імпортозаміщення та модернізація виробництва. З початком повномасштабного вторгнення програма була адаптована під реалії війни і виступає досить ефективним механізмом фінансування підприємств в таких умовах.

З початку дії програми «Доступні кредити 5-7-9%» до вересня 2025 р. було видано 123,6 тис пільгових кредитів на загальну суму 422,8 млрд грн. Із цієї суми 333 млрд грн. було видано від початку дії воєнного стану. Найчастіше кредитуються підприємства, що працюють у переробній сфері, в агросекторі, у сфері гуртової та роздрібною торгівлі. До десятки лідерів увійшли 5 із 9 регіонів, що належать до зон високого ризику: Чернігівська, Одеська, Харківська, Дніпропетровська, Київська області [15]. Важливою підтримкою для бізнесу в стані війни було рішення Кабінету Міністрів України запровадити річну ставку на рівні 0% на кредити за сумою до 60 млн грн., яка діяла до 14.03.2023 р. [16].

Однією з особливостей програми «Доступні кредити 5-7-9%» є цільове використання коштів. Основні цілі фінансування є інвестиційні цілі та поповнення обігових коштів (рис. 2).

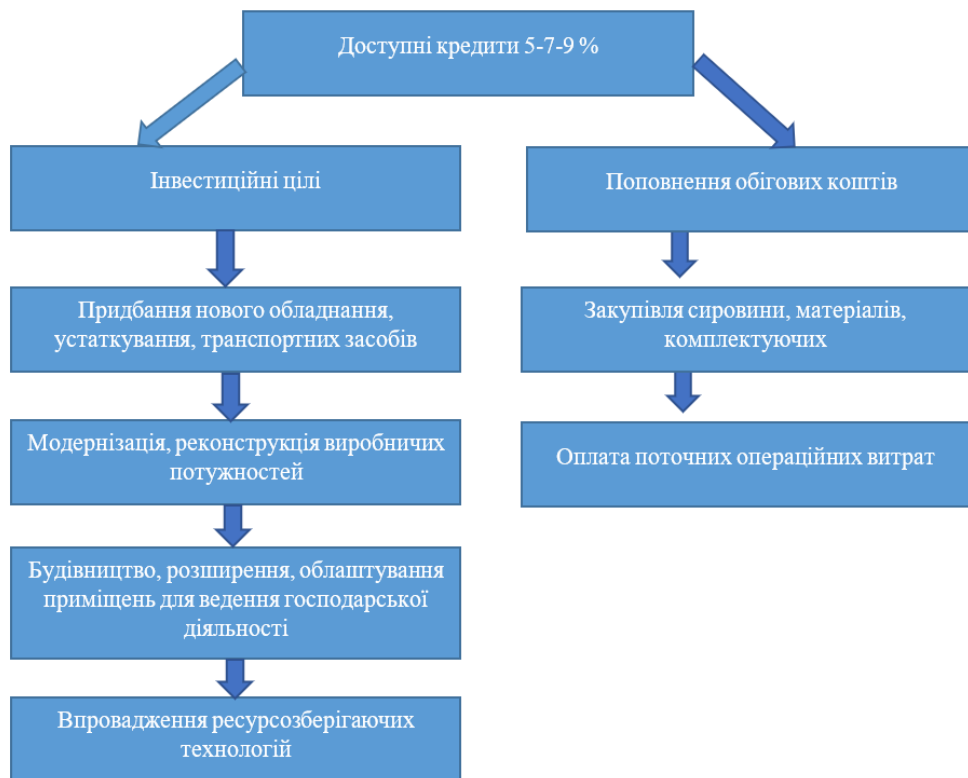

Рис. 2. Цільове використання кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9%»
Джерело: побудовано авторами на основі [16]

Інвестиційні кредити надаються терміном у 5 років із щомісячними виплатами тіла, відсоткова ставка складає 7% річних з можливістю зменшення до 5% при умові створення 2 робочих місць. Максимальна сума кредиту становить 150 млн грн. Кредити для поповнення обігових коштів надаються на 3 роки, річний відсоток становить 7% якщо підприємство має річний оборот до 10 млн євро та 9% для підприємств з річним оборотом більше ніж 10 млн євро. Так само як і в інвестиційних кредитах є можливість знизити відсоткову ставку на 2% при умові створення двох робочих місць [16].

На відміну від інвестиційного кредиту, кредит на поповнення обігових коштів виплачується через 3 роки в кінці договору, щомісячно сплачуються лише відсотки за користування. Максимальна сума кредиту була змінена урядом 30.04.2025 р. до 5 млн грн, тим самим керівництво країни робить акцент на підтримці і розвитку переробного сектору [17].

Після зміни лімітів частка кредитів які залучаються на розвиток виробництва різко зросла і становить 59% (рис. 3).

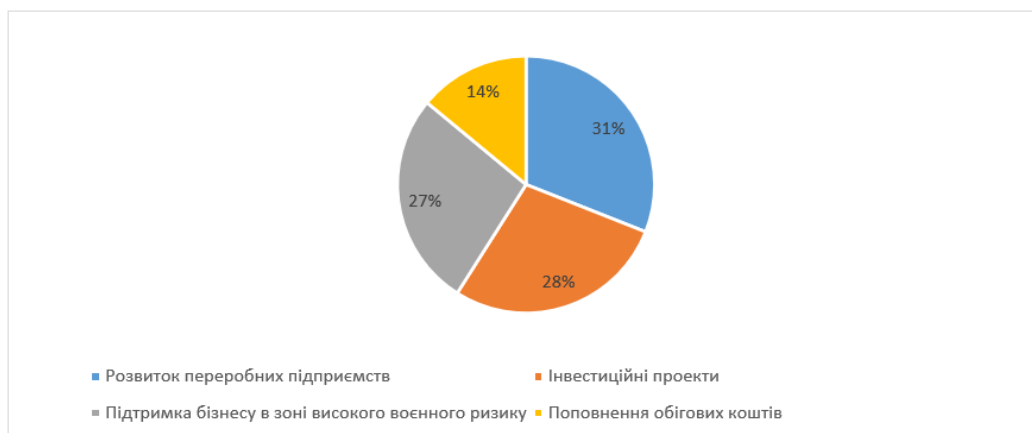

Рис. 3. Структура кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9%»
Джерело: побудовано авторами на основі [17]

Натомість частка залучених кредитів для поповнення оборотних коштів становить всього 14% від загального обсягу.

Важливо зазначити, що участь держави в програмі «Доступні кредити 5-7-9%» розвиває, підтримує та забезпечує ліквідність банківської системи України. Всього в програмі приймають участь 46 банків. Більшість виданих кредитів припадає на три державні банки (рис. 4).

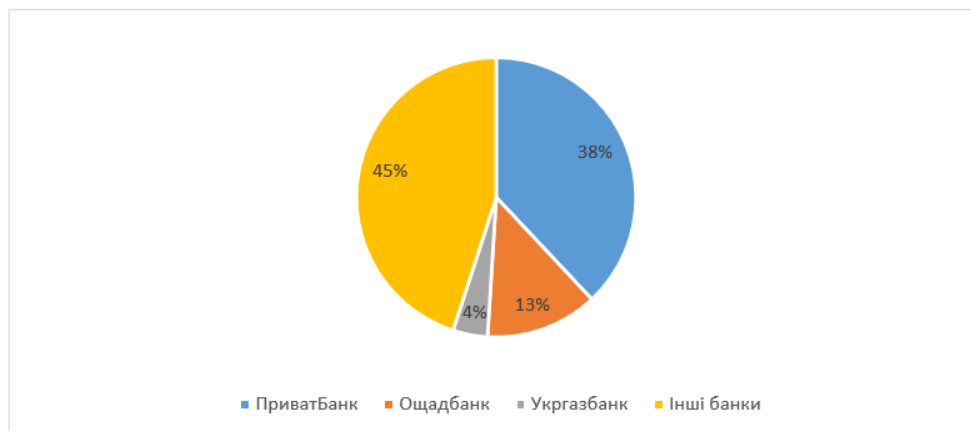

Рис. 4. Розподіл кредитів за банками-учасниками програми «Доступні кредити 5-7-9%»
Джерело: побудовано авторами на основі [15, 17]

Реальна відсоткова ставка значно вища, ніж в програмі «Доступні кредити 5-7-9%». Компенсація відсотків банкам відбувається через створений Фонд розвитку підприємства, який отримує кошти від Уряду України протягом 9 місяців [18].

Отже, державні програми фінансування малого та середнього бізнесу, такі як державні гранти та «Доступні кредити 5-7-9%» стали реальним механізмом для створення та розвитку підприємницької діяльності в Україні. Це значно спрощує виклики та проблеми ведення господарської діяльності в умовах воєнного стану.

Для глибшого розуміння процесів управління кредитними ресурсами підприємств та ефективності механізмів державної фінансової підтримки розглянемо практичний кейс на прикладі діяльності виробничо-торгівельного підприємства ТОВ «ЕЛМА Трейдинг».

Підприємство було створене 18.12.2020 р. в м. Дніпро і в перші два роки своєї діяльності вело свою господарську діяльність у сфері гуртової торгівлі. Після повномасштабного вторгнення керівництвом компанії було прийнято рішення про релокацію бізнесу до м. Коломия, Івано-Франківської області.

На даний час ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» є активним учасником державних грантових програм та «Доступні кредити 5-7-9%» (табл. 1).

Таблиця 1

Кредитний портфель ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» за період 2022-2025 рр.

№	Дата отримання кредиту	Сума кредиту тис. грн	Призначення	Пільгова річна ставка, %	Реальна річна ставка, %
1	07.12.2022	4000	Обігові кошти	0	20,27
2	30.12.2022	1600	Грант	0	0
3	01.06.2023	4000	Обігові кошти	7	22,27
4	12.09.2023	668,16	Інвестиційне	7	24,27
5	08.11.2023	2823,6	Обігові кошти	13	22,27
6	08.12.2023	2700	Обігові кошти	13	22,27
7	06.09.2024	4062,75	Інвестиційне	7	20,27
8	26.02.2025	1830	Інвестиційне	7	20,27

Джерело: складено авторами на основі фінансової звітності ТОВ «ЕЛМА Трейдинг»

Підприємством в період з 2022 по 2025 рр. було залучено 21684,51 грн. Із цієї суми доля кредитів з призначенням поповнення обігових коштів становила 62%, інвестиційні проекти – 30%, державні гранти – 8%.

За грантові кошти було придбано виробниче обладнання і таким чином ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» з торгівельного підприємства стало виробничо-торгівельним.

За кредитні обігові кошти товариство закупувало продукцію для її подальшого гуртового продажу на території України, а також сировину для потреб виробництва.

На кошти інвестиційних кредитів було придбано виробниче приміщення, транспортний засіб, автоматичну виробничу лінію високої продуктивності. Кредитування вплинуло на розвиток компанії, зокрема збільшився дохід товариства, прибуток, основні засоби (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка фінансових показників ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» за 2021-2024 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Активи, тис. грн.	3409	18439	32170	59422
Власний капітал	3336	9244	13595	27922
Кредити банків тис. грн.	-	-	14153	18087
Основні засоби, тис. грн.	-	789,7	4090,8	11463
Чистий дохід від реалізації тис. грн.	3963	37117	44401	93377
Чистий прибуток, тис. грн.	336	5908	4351	14327
Рентабельність	8,5	15,9	9,8	15,3

Джерело: розраховано авторами на основі фінансової звітності ТОВ «ЕЛМА Трейдинг»

Аналізуючи звітність товариства за 2021-2024 рр., можемо зробити висновок, що ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» має досить швидкі темпи росту. Одним із ключових результатів такого стану є своєчасне та актуальне рішення прийняте менеджментом товариства щодо залучення фінансових інструментів, саме: державний грант і програма «Доступні кредити 5-7-9%».

Також важливо звернути увагу, що відповідно до фінансової звітності за 2024 р. товариством було сплачено відсотки за користуванням кредитними коштами в сумі 1158 тис. грн, що в середньому становить 6,4% річних. За відсутності державної програми ця сума становила б 3917,39 грн, тобто 21,5%. Отже, низька відсоткова ставка прямо впливає на конкурентоспроможність підприємства, його фінансову стабільність та темпи масштабування.

Важливо відмітити тенденцію до зростання активів на 85% в 2024 р. у порівнянні з 2023 р., серед них збільшення основних фондів на 180%. Також у 2024 р. у порівнянні з попереднім періодом збільшився дохід і чистий прибуток на 110% та 229% відповідно. Рентабельність товариства теж є досить високою і становить 15,3% в 2024 р.

Для аналітичної доказовості результатів проаналізуємо коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» за 2021-2024 рр. Для цього використаємо метод коефіцієнтного аналізу, який передбачає розрахунок відносних показників на основі фінансової звітності досліджуваного товариства. У процесі аналізу розраховані такі показники, як коефіцієнт автономії, поточної ліквідності та рентабельності власного капіталу. Дані показники дозволяють комплексно оцінити рівень фінансової стійкості товариства та виявити тенденції змін у динаміці (табл. 3).

Таблиця 3

Коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ «ЕЛМА Трейдинг», 2021-2024 рр.

Коефіцієнт	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Коефіцієнт автономії	0,978	0,501	0,423	0,47
Коефіцієнт поточної ліквідності	46,26	2,324	1,48	1,506
Рентабельність власного капіталу	0,101	0,639	0,32	0,513

Джерело: розраховано авторами на основі фінансової звітності ТОВ «ЕЛМА Трейдинг»

Аналіз даних табл. 3 свідчить, що у 2024 р. коефіцієнт автономії зріс до 0,47, тобто наблизився до межі нормативу, що свідчить про поступове відновлення фінансової незалежності товариства після активного залучення позикових ресурсів. Коефіцієнт автономії – це відношення суми власних коштів до валюти балансу [19]. Нормою вважається рівень більший за 0,5, що свідчить про збалансовану структуру джерел фінансування та достатню концентрацію власного капіталу.

У ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» показник поточної ліквідності у 2024 р. становив 1,506, що свідчить про платоспроможність товариства і наявність достатнього обсягу оборотних активів для виконання

поточних фінансових зобов'язань. Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує достатність оборотних активів для задоволення поточних зобов'язань [19]. Нормою прийнято вважати коефіцієнт, значення якого перевищує 1.

Рентабельність власного капіталу – це ефективність використання власних коштів для отримання прибутку [19]. Нормативне значення – 0,15-0,3, тоді як у товариства у 2024 р. цей показник досяг 0,513, що свідчить про високий рівень прибутковості та ефективне використання власного капіталу.

Необхідно зазначити, що високі темпи економічного зростання підприємства припадають на 2023-2024 рр. і збігаються з активним залученням менеджментом товариства пільгових кредитів. Залучений зовнішній капітал у вигляді банківського кредиту та ефективного управління ним забезпечило фінансову стійкість та високі темпи економічного зростання ТОВ «ЕЛМА Трейдинг».

Водночас, залучення кредитних коштів передбачає певні фінансові ризики, які слід оцінювати менеджментом, щоб забезпечити належний рівень стабільності і фінансової стійкості суб'єкта господарської діяльності. Серед таких ризиків є неефективне використання кредитних коштів, що може призвести до зниження ліквідності і втрати платоспроможності підприємства. До суттєвих ризиків слід віднести також збільшення відсоткового навантаження у разі затримки компенсації кредитної ставки з боку держави, згорання або обмеження державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». Важливо також менеджменту моніторити й оцінювати валютні ризики, що виникають у разі надмірної залежності підприємства від імпорту продукції або сировини. Ефективне управління зазначеними ризиками передбачає диверсифікацію джерел фінансування, грошових потоків і чітке бізнес-планування ведення діяльності підприємства.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що кредитування є одним із ключових чинників, які підтримують підприємницьку активність в Україні в умовах воєнного стану та забезпечує фінансову стійкість бізнесу. Доступні фінансові ресурси дозволяють менеджменту підприємства підтримувати ліквідність, розширювати та модернізувати виробничі потужності, зберігати та створювати нові робочі місця.

Державні фінансові програми, зокрема грантові програми та «Доступні кредити 5-7-9%» істотно зменшують навантаження на підприємства, створюючи умови для масштабування в умовах економічної невизначеності.

Аналіз діяльності ТОВ «ЕЛМА Трейдинг» показав, що адекватні рішення щодо залучення менеджментом пільгових фінансових ресурсів при ефективному управлінні ними сприяє диверсифікації виробництва, створенню нових проєктів, збільшує доходи та прибутковість підприємства, збільшує суму сплачених податків і створює нові робочі місця.

Для кращої результативності кредитування, зокрема банківського, доцільно вдосконалити процедури їх отримання, забезпечити своєчасне короткострокове відшкодування відсотків банкам та розширити доступність для новостворених підприємств. Реалізація і масштабування цих заходів забезпечить не лише фінансову стійкість підприємств, а й створить умови для економічного зростання України в цілому.

Перспективи подальших досліджень тематики управління процесом кредитування виробничо-торгівельних підприємств в системі забезпечення їх фінансової стійкості охоплюють кілька важливих напрямів: моделювання сценаріїв залучення кредитних коштів з різних джерел та оцінка ризиків кредитування з врахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на систему, що аналізується в умовах економічної нестабільності.

Література

1. Ковтун, Т.Ю. (2022). Державна фінансова підтримка для стійкості та відновлення бізнесу у воєнний час. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 33(72), 6, 102-111. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/16>
2. Костенко, Ю., Короленко, О., & Гузь, М. (2022). Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
3. Румик, І., & Пилипенко, О. (2022). Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2(66), 44-52. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-44-52>
4. Кузьмінський, В., Плетенецька, С., & Ходаковська, В. (2025). Актуальні питання функціонування банківської системи в контексті цифровізації фінансового сектору. *Вчені записки*

Університету «КРОК», 2(78), 44-50. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-78-44-50>

5. Андрос, С.В. (2025). Банківське кредитування як важливий інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємств агропромислового виробництва в умовах повоєнного відновлення економіки. *Економіка: реалії часу*, 3(79), 18-29. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2025.2>

6. Остапець, О. (2025). Державне регулювання банківського кредитування в Україні. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 2(16), 337-346. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0231>

7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82#Text>

8. Marques, L.B., Gelos, R.G., Harjes, T., Sahay, R., & Xue, Y. (2020). Monetary policy transmission in emerging markets and developing economies. *IMF Working Papers*, 35. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781513529738.001>

9. НБУ. (2025). Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 15,5%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-155-21807>

10. Narodowy Bank Polski. (2025). Press release from the meeting of the Monetary Policy Council held on 1-2 July 2025. Warszawa. URL: <https://nbp.pl/en/mpc-02-07-2025/>

11. Deutsche Bundesbank. (2024). Announcement of the basic rate of interest as of 1 January 2025: adjustment to 2.27%. URL: <https://www.bundesbank.de/en/press/press-releases/announcement-of-the-basic-rate-of-interest-as-of-1-january-2025-adjustment-to-2-27--948660>

12. Czech National Bank. (2025). Czech National Bank – official website. URL: <https://www.cnb.cz/en/>

13. Рудая, М., & Очередыко, С. (2023). Особливості державної грантової підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 4(72), 133-145. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-133-145>

14. Міністерство економіки. (2025). Єробота: 12 млрд грн інвестувала держава в розвиток малого й середнього бізнесу через гранти. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/9bc3d9b7-04fa-441b-9647-c0f1eb746fe6>

15. Міністерство економіки України. (2025). «Доступні Кредити 5-7-9%»: 56,8 мільярда гривень отримали підприємці за держпрограмою від початку року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/fc58076d-09d0-47ba-950b-a4a802f97f87>

16. Кабінет Міністрів України. (2022). Зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9%»: підтримка посівної кампанії та активація підприємництва. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zmini-do-programi-dostupni-krediti-5-7-9-pidtrimka-posivnoyi-kampaniyi-ta-aktivaciya-pidpriyemnictva28032022>

17. Кабінет Міністрів України. (2025). Зміни в програмі «Доступні кредити 5-7-9%» допомогли спрямувати на розвиток виробництва близько 60% нових кредитів». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zminy-v-prohrami-dostupni-kredyty-5-7-9-dopomohly-spryamuvaty-na-rozvytok-vyrobnytstva-blyzko-60-novykh-kredytiv>

18. Міністерство економіки України. (2025). Уряд перерахував 1,7 млрд грн для компенсації відсотків за програмою «Доступні Кредити 5-7-9%». URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/c7d104ce-bb5a-40d0-9c56-47d97304a10d>

19. Лучко, М.Р., Жукевич, С.М., & Фаріон, А.І. (2016). Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль., ТНЕУ. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf>

References

1. Kovtun, T.Yu. (2022). Derzhavna finansova pidtrymka dlia stiikosti ta vidnovlennia biznesu u voiennyi chas. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 33(72), 6, 102-111. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/16>

2. Kostenko, Yu., Korolenko, O., & Huz, M. (2022). Analiz finansovoi stiikosti pidpriyemstva v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika ta suspilstvo*, 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>

3. Rumyk, I., & Pylypenko, O. (2022). Finansove zabezpechennia pidpriyemstv: mozhlyvosti vykorystannia kohnityvnoho modeliuвання. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 2(66), 44-52. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-44-52>

4. Kuzminskyi, V., Pletenetska, S., & Khodakovska, V. (2025). Aktualni pytannia funktsionuvannia

bankivskoi systemy v konteksti tsyfrovizatsii finansovoho sektoru. Vcheni zapysky Universytetu «KROK», 2(78), 44-50. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-78-44-50>

5. Andros, S.V. (2025). Bankivske kredytuvannia yak vazhlyvyi instrument zabezpechennia finansovoi stiikosti pidpriemstv ahropromysloвого vyrobnytstva v umovakh povoiennoho vidnovlennia ekonomiky. *Ekonomika: realii chasu*, 3(79), 18-29. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2025.2>

6. Ostapets, O. (2025). Derzhavne rehuliuвання bankivskoho kredytuvannia v ukraini. *Yevropeiskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii*, 2(16), 337-346. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0231>

7. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82#Text>

8. Marques, L.B., Gelos, R.G., Harjes, T., Sahay, R., & Xue, Y. (2020). Monetary policy transmission in emerging markets and developing economies. *IMF Working Papers*, 35. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781513529738.001>

9. NBU. (2025). Natsionalnyi bank Ukrainy zberih oblikovu stavku na rivni 15,5%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-155-21807>

10. Narodowy Bank Polski. (2025). Press release from the meeting of the Monetary Policy Council held on 1-2 July 2025. Warszawa. URL: <https://nbp.pl/en/mpc-02-07-2025/>

11. Deutsche Bundesbank. (2024). Announcement of the basic rate of interest as of 1 January 2025: adjustment to 2.27%. URL: <https://www.bundesbank.de/en/press/press-releases/announcement-of-the-basic-rate-of-interest-as-of-1-january-2025-adjustment-to-2-27--948660>

12. Czech National Bank. (2025). Czech National Bank – official website. URL: <https://www.cnb.cz/en/>

13. Rudaia, M., & Ocheredko, S. (2023). Osoblyvosti derzhavnoi hrantovoi pidtrymky subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini. Vcheni zapysky Universytetu «KROK», 4(72), 133-145. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-133-145>

14. Ministerstvo ekonomiky. (2025). Yerobota: 12 mlrd hrn investovala derzhava v rozvytok maloho y serednoho biznesu cherez hranty. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/9bc3d9b7-04fa-441b-9647-c0f1eb746fe6>

15. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2025). «Dostupni Kredyty 5-7-9%»: 56,8 miliarda hryven otrymaly pidpriemtsi za derzhprohramoiu vid pochatku roku. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/fc58076d-09d0-47ba-950b-a4a802f97f87>

16. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2022). Zminy do prohramy «Dostupni kredyty 5-7-9%»: pidtrymka posivnoi kampanii ta aktyvatsiia pidpriemnytstva. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zmini-do-programi-dostupni-krediti-5-7-9-pidtrimka-posivnoyi-kampaniyi-ta-aktivaciya-pidpriemnictva28032022>

17. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2025). Zminy v prohrami «Dostupni kredyty 5-7-9%» dopomohly spriamuvaty na rozvytok vyrobnytstva blyzko 60% novykh kredytiv». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zminy-v-prohrami-dostupni-kredyty-5-7-9-dopomohly-spriamuvaty-na-rozvytok-vyrobnytstva-blyzko-60-novykh-kredytiv>

18. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2025). Uriad pererakhuvav 1,7 mlrd hrn dlia kompensatsii vidsotkiv za prohramoiu «Dostupni Kredyty 5-7-9%». URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/c7d104ce-bb5a-40d0-9c56-47d97304a10d>

19. Luchko, M.R., Zhukevych, S.M., & Farion, A.I. (2016). Finansovyi analiz. Navchalnyi posibnyk. Ternopil:, TNEU. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf>